

"Az idő viszontagságairól" és más dolgokról

Egy ismeretlen muzeum fölfedezése
Budapesten — Látogatás a Meteorológiai
Intézetben

Mostanság sok szó esik mezőgazdasági körökben a Meteorológiai Intézetéről. Arról folyik a disputa, hogy az intézet csatlakozzék-e a Gyűjteményegyetemhez, vagy pedig megmaradjon a földmivelésügyi tárca keretében, ahová 1893. óta tartozik. Megvallom, a magam részéről ebben a kérdésben nem tudtam véleményt alkotni mindaddig, míg látogatást nem tettem a Meteorológiai Intézetben. Tanácsolnám, külföldi vendégeinket vigyék ki mind az intézetbe. Sehol sem láthatják szemléltetőbben Trianon hatását. Idáig ugy tudtam, hogy a Néprajzi Múzeum egyedülálló magyar specialitás. Ma meggyőződtem róla, hogy párja is van. Az már nem újság, hogy nagy esőzések és olvadás idején a Néprajzi Múzeum termeiben a fisztviselők a kiállítási tárgyak közé tartozó pákászladikon közlekednek. Ma láttam, hogy idestova a meteorológusok is hasonló sorsra jutnak. A Kitaibel Pál-utcai szép palotának a második emeleti szobáiba vígan csöpög be a hólé és az eső.

Esőmérők a szobában

A szobák fala mentén fényképező tálak fogják föl a csapadékot, a könyvszekrények tetején pedig vastag pokrócra issza be a hólevet. Még sem eléggé gyakorlati emberek a meteorológusok. Az ő helyükön csapadékmérőben fognám föl a szobáikba hulló vizet és mindennap közölném a rendes jelentésekben, hogy a szabadban ennyi, meg ennyi, a szobákban pedig hány milliméter az összegyűjtött csapadék. Ha néhány évig kitartóan folytatnák, akkor talán idővel még ki is javíthatnák a tetőt. Sorbajártam a laboratóriumoktól, megismertem az intézeti derék tudósait. Valamennyi meglett ember, legnagyobb részük kenvere javát már megette. Fiatalokat, akik az idősebbek helyére lépnének, sehol sem láttam. Nincsenek. Senkit sem esábitanak a tizedik fizetési osztály gyönyörei. Nincs szukreszcencia, ahogy tudósvilágban mondják s ahogy én látom, ezzel a tudósgenerációval együtt kivész Magyarországon a meteorológus gárda, pedig ez a nagy gyakorlati jelentőségű tudományág rendszeres megfigyeléseivel együtt a legrégebbek közé tartozik minálunk. Most vitáznak arról, hogy az

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: "Az idő viszontagságairól"
és más dolgokról

Forrás: Szózat

Bn
(Hely)

1924. 3. 23.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 551.5

Hely

Idő

"1924"

Személy

intézet hová tartozzék, visszakerüljön-e a közoktatásügyi minisztériumhoz, amelyik huszonhárom évig gyámkodott fölötte s amíg disputálnak, majd csak bekövetkezik a „szanálás“ s akkor husz esztendőre alighanem vége minden ilyen tervnek. Ez a két évtized pedig éppen elegendő lesz arra, hogy az eső és olvadás a pincéig lehatoljon, de akkor már nem lesz meteorológus, aki megmérje.

Nagy nehezen kinyitjuk a szekrényt. Megvetemedett a szobai csapadéktól. Régi magyar időjárás megfigyelések gyűjteménye van benne. Mutatnak egy kötetet. Ösméretlen ciztercita barát följegyzései 1811 és 1812-ből. Rendszeres meteorológia megfigyeléseket végzett az érdemes barát, de följegyzett sok egyebet is. Bemfoglaltatik a naplóban a nádor bevonulása, Palatinus József karusszelje, amit Ferdinánd trónörökös tiszteletére rendezett, s amin a vitézek igen jól viselték magukat. A kézirat címe: *Az idő Viszontagságainak és más Dolgoznak Jegyzése 1811 és 1812 Esztendőökben.* Ebben a szobában a megvetemedett könyvszekrények, az esőtől felgömbült parkettélécek, a Kassa, Kolozsvár, Arvaváralja, Botfalu, Szabadka és sok más hasonló felirású észlelési naplók bizony mind valamennyien az „idő Viszontagságairól“ beszélnek.

Ismeretlen nemzeti ereklyék

Az épület földszintjén a muzeum. Magam sem tudtam róla mind a mai napig, mitéle érdekességeket és kincseket rejtget. A gyönyörű óragyűjtemény sok műértőt vonzana ide, ha tudnának róla s ha szabályozva volna, hogy a muzeumot a nagyközönség is megszabott időben látogathassa. Többek között itt őrzik Kisfaludy Sándor óráját. A Hopp-féle hagyaték-ból Kossuth Lajos nagyítóüvegjét, amivel olvasott. Deák Ferenc és Benczur Gyula szemüvegét és egy nagyító lencsét, amely Petőfié volt. Ezt Gyulai Pál ajándékozta Réthly Antal egyetemi magántanár édesapjának, tőle örökölte a fia, a tudós meteorológus, aki a muzeumnak ajándékozta. Gyulai Pál állította, hogy Petőfié volt, tehát igaznak kell lenni. A sok régi mű-

szer közt magára vonja a figyelmet Tarczy Lajos, a pápai híres fizikus találmánya, egy önműködő esőmérő. A sok-sok magyar találmány sorsára jutott: muzeumi érdekesség vált belőle. Rengeteg szép fénykép nevezetes meteorológiai eseményeket örökít meg, mások pedig mutatják, mit vesztettünk el Ogyalán. Itt van Konkoly Thege Miklós páratlan gyűjteménye, amely a fényképezést fejlődéstörténetét világítja meg. Két vitrin Hopp Ferenc hagyatékából az elé a nehéz választás elé állít, hogy mit fogadnánk el szívesebben. Amit bennünk van, vagy magát a két vitrint. (Velem a vitrinekben is külehetne egyezni.) Látok itt egy táb-

lát gróf Bethlen András eredeti rajzaival, amiket 1836-ban készített azokról a természetes jég-szemekről, amik Bethlenben estek és még sok egyebet, amit nem lehet felsorolni, mert nem katalógust írok, hanem fölfedezek egy budapesti muzeumot a közönségnek.

Egy szomszédos elkerített telken állanak a külső észlelésekre szolgáló műszerek: regisztráló esőmérők, hőmérők és talajhőmérsékletmérők. A levegő páratartalmát elmszerkezet állapítja meg és jegyzi föl, de én nem nagyon bízom benne, mert a főalkatrésze zsirtalanított — női hajszál. A földszinti nagy könyvtárban megvan minden, amit csere után Honolulutól Friscoig meg lehet kapni, de a kézikönyvek sorozata 1914-el megszakad. A magyar meteorológiai tudomány tíz év óta elszigetelődött a nagy szellemi közösségtől. Erre nincs pénz.

Fölfelé hulló csillagok

Vezetőm a második emelet folyosóján megnyom egy gombot. Kiugrik egy szám s a táblázatból, ami ott lóg a falon, megtudom, hogy abban a pillanatban északkeleti szél fúj. Másik kettő műszer a szél sebességéről és erejéről tájékoztat, anélkül, hogy a toronyba föl kellene mennünk. Hosszu csigalépcsőn mégis fölnyomulok. A tetőn szorgalmasan járják körutjukat a szélmérők. Kettő mechanikai áttétellel regisztrál s itt készült az intézet műhelyében. Másik kettő villamos erővel jegyzi a szél sebes-

ségét. A tetőn levő bódé üres. Hajdanában ott töltötték meg a ballonokat a magas légrétegekben való megfigyelésre. A ballonmegfigyelések éjjel is folytak. Mindenik léggömb zsebvillamos lámpát vitt föl magával és ejtette bámulatba a budaiakat, mint alulról fölfelé haladó meteor. A léggömb utját műszeren keresztül követték figyelemmel. Az osztrák meteorológiai intézet éppen most tudatta, hogy a ballonészleléseket újra megkezdte.

Körülnézek innen főnről. Alattam a kísérletügyi intézetek csoportja. Valamennyi mintául szolgált külföldi hasonló intézetek alapításánál, valamennyi élén világhírű tudósok vezetik a munkát, mindenikben jeles szakemberek dolgoznak, ha a munka lehetőségének a minimumát biztosítanák számukra. Mindegyik intézet egy, a maga helyére állított ember: *Darányi Ignác* teremtése a Mezőgazdasági Muzeummal együtt. Nagy öröme nem telhetik benne, ha alkotásait most meglátogatja. Azt mondják, agrárius állam volnánk s ime, az agrárkultúra legfontosabb tényezői, amiken a sokat emlegetett többtermelés mulik, a pusztulás szomorú stádiumába jutottak. Hallgatom az esőcseppek egyhangú kopogását az előhívó tálakon és bámulva nézem, amint a tudósok kopott télikabátba burkolózva végzik munkájukat s ha értenék hozzá, riport helyett inkább szatírárt írnék.

(Dr. L.)